

Kamer van volksvertegenwoordigers

Beleidscontrole: onderzoekscommissies

Inleiding

De Kamer is bevoegd om onderzoekscommissies op te richten (artikel 56 van de Grondwet).

Onderzoekscommissies doen onderzoek naar belangrijke beleidsproblemen die zich voordoen in een sector van de samenleving.

Zo controleert de Kamer de regering en het beleid van de vorige regeringen. Bovendien levert een dergelijk onderzoek veel informatie op, die aanleiding kan geven tot het verbeteren van de bestaande wetgeving.

Het recht van onderzoek van de Kamer bestaat al sinds 1830. Het parlementair onderzoek wordt geregeld door een wet van 3 mei 1880, die werd gewijzigd door de wet van 30 juni 1996.

De Kamer heeft op 23 oktober 1997 een Reglement van orde voor de parlementaire onderzoekscommissies aangenomen.

In de eerste helft van de 20ste eeuw werden er slechts zelden onderzoekscommissies opgericht. Het instrument werd vaker gebruikt vanaf 1980, met de oprichting van een aantal onderzoekscommissies naar aanleiding van schokkende gebeurtenissen. Denk maar aan de onderzoekscommissie die de opdracht kreeg om na te gaan waarom het gerechtelijk onderzoek naar de "Bende van Nijvel", die 29 dodelijke slachtoffers maakte, geen resultaat opleverde, of aan de onderzoekscommissie die ermee belast werd na te gaan wat er fout was gelopen in het onderzoek naar vermiste en vermoorde kinderen.

Onderzoekscommissie of bijzondere commissie

Vanaf 2000 waren er minder onderzoekscommissies maar werden er wel regelmatig "bijzondere commissies" opgericht die met grote en diepgaande onderzoeken werden belast (bijvoorbeeld de bijzondere commissie belast met het onderzoek naar de financiële crisis of de bijzondere commissie belast met onderzoek naar seksueel misbruik in een

gezagsrelatie). Een bijzondere commissie heeft minder bevoegdheden dan een onderzoekscommissie en kan daarvoor sneller aan de slag gaan. Indien nodig kan ze tijdens de werkzaamheden nog omgevormd worden tot een onderzoekscommissie.

Overzicht van de onderzoekscommissies sedert 1972

- 1972 : reclame op Televisie
- 1985 : gebeurtenissen voetbalmatch Liverpool-Juventus op 29 mei 1985 (Heizeldrama)
- 1987 : wapenleveringen
- 1988 : fraudes en overtreding van het non-proliferatieverdrag door het studiecentrum voor kernenergie en aanverwante bedrijven
- 1988 : bestrijding van banditisme en terrorisme (Bende van Nijvel I)
- 1992 : mensenhandel
- 1993 : wapenaankopen
- 1996 : sekten
- 1996 : onderzoek naar de verdwijningen van kinderen
- 1996 : Bendecommissie II
- 1999 : dioxine
- 1999 : Lumumba
- 2002 : SABENA
- 2008 : Fiscale fraude
- 2009 : Fortis
- 2016 : Terroristische aanslagen
- 2016 : Optima

- 2016 : Minnelijke schikking
- 2017 : Panama Papers

Ook in andere parlementen worden vaak onderzoekscommissies opgericht. In de Verenigde Staten, bijvoorbeeld, maakt het parlement veelvuldig gebruik van "investigation committees" die over zeer uitgebreide bevoegdheden beschikken.

Ook het Europees Parlement en de gemeenschaps- en gewestparlementen hebben het recht van onderzoek.

Oprichting

Een of meer parlementsleden dienen een voorstel in tot oprichting van een onderzoekscommissie. Daarin wordt de opdracht van de commissie zo nauwkeurig mogelijk omschreven. Dat voorstel wordt op dezelfde wijze behandeld als wetsvoorstellen (monocamerale procedure): behandeling in commissie, mogelijkheid tot amendering, onderzoek en goedkeuring in plenaire vergadering.

Samenstelling

De leden van de onderzoekscommissie (er is geen maximum of minimum aantal bepaald) worden gekozen door en uit de plenaire vergadering. Dat gebeurt volgens de regel van de evenredige vertegenwoordiging, d.i. in verhouding tot de sterkte van elke fractie. De commissie wijst een voorzitter en een bureau aan.

Duur

Het mandaat van de commissie is beperkt in tijd. De toegewezen onderzoekstermijn wordt bepaald door de plenaire vergadering, op voorstel van de Conferentie van de voorzitters.

Bevoegdheden

De commissie beschikt over dezelfde bevoegdheden als een onderzoeksrechter in een gerechtelijk onderzoek. Dat houdt in dat de commissie getuigen kan oproepen en onder ede verhoren, die getuigen met elkaar kan confronteren, documenten kan opvragen en in beslag laten nemen, huiszoeken kan laten uitvoeren, plaatsbezoeken kan organiseren, ...

Voor de uitvoering van sommige onderzoeksdaden richt de commissie een verzoek tot de eerste voorzitter van het hof van beroep die vervolgens de bevoegde magistraten aanwijst. De aangestelde magistraten staan onder leiding van de voorzitter van de commissie.

De commissie kan ook een beroep doen op de vaste comités P en I. Dat zijn controleorganen die afhangen van het Parlement en toezicht uitoefenen op de politie- en inlichtingendiensten.

Werking

De vergaderingen van de commissie zijn in principe openbaar, tenzij de commissie er anders over beslist. De commissieleden zijn tot geheimhouding verplicht m.b.t. de informatie verkregen naar aanleiding van niet-openbare commissievergaderingen.

Verslag

De bevindingen van de onderzoekscommissie worden door de rapporteur(s) van de commissie opgenomen in een verslag. Die tekst wordt voorgelegd aan de plenaire vergadering, die zich uitsprekt over de conclusies en de aanbevelingen vervat in het verslag.

De verslagen zijn openbare documenten.

DOC 54 1752/005	DOC 54 1752/005
BELGISCHE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS	CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS DE BELGIQUE
14 april 2016	14 avril 2016
VOORSTEL	PROPOSITION
tot oprichting van een parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de terroristische aanslagen van 22 maart 2016 in de luchthaven Brussel-Nationaal en in het metrostation Maalbeek te Brussel, met inbegrip van de evolutie en de aanpak van de strijd tegen het radicalisme en de terroristische dreiging	visant à instituer une commission d'enquête parlementaire chargée d'examiner les circonstances qui ont conduit aux attentats terroristes du 22 mars 2016 dans l'aéroport de Bruxelles-National et dans la station de métro Maalbeek à Bruxelles, y compris l'évolution et la gestion de la lutte contre le radicalisme et la menace terroriste
TEKST AANGENOMEN IN PLENAIRE VERGADERING	TEXTE ADOPTÉ EN SÉANCE PLÉNIÈRE
Zie:	Voir:
Doc 54 1752/ (2015/2016): 001: Voorstel ingediend door de heer De Roover, mevrouw Onkelinx, de heren Ducarme, Verherstraeten en Dewael, mevrouw Kiliti, de heren Nollet en Calvo en mevrouw Fonck. 002: Amendementen. 003: Verslag. 004: Tekst aangenomen door de commissie.	Doc 54 1752/ (2015/2016): 001: Proposition déposée par M. De Roover, Mme Onkelinx, MM. Ducarme, Verherstraeten et Dewael, Mme Kiliti, MM. Nollet et Calvo et Mme Fonck. 002: Amendements. 003: Rapport. 004: Texte adopté par la commission.
Zie ook: Integraal verslag: 14 april 2016.	Voir aussi: Compte rendu intégral: 14 avril 2016.
KAMER • 3e ZITTING VAN DE 54e ZITTINGSPERIODE	CHAMBRE • 3e SESSION DE LA 54e LÉGISLATURE
2015 2016	4104